

ЕКОНОМІКА. МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 336.722.32:336.14

СКЛАД ТА СТРУКТУРА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Л. М. Васьковець

студентка 4 курсу, група ФН-41, навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Науковий керівник – к. е. н., доцент О. О. Ляхович

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті проведено аналіз особливостей структури і динаміки видатків бюджету, розглянуто питому вагу їх окремих складових згідно функціональної класифікації. Виявлено основні тенденції видаткової частини бюджету та напрями її вдосконалення. Ключові слова: видатки бюджету, бюджетна система, бюджетна політика, державний бюджет.

В статье проведен анализ особенностей структуры и динамики расходов бюджета, рассмотрен удельный вес их отдельных составляющих согласно функциональной классификации. Выявлены основные тенденции расходной части бюджета и направления ее совершенствования.

Ключевые слова: расходы бюджета, бюджетная система, бюджетная политика, государственный бюджет.

The article analyzes the characteristics of the structure and dynamics of budget expenditures, considered the proportion of individual components according to functional classification.

The basic trends of expenditures and areas of improvement are disclosed in the article.

Keywords: budget expenditures, fiscal system, fiscal policy, the state budget.

Виконання державою її функцій залежить від рівня їх фінансування та ефективності використання виділених коштів. Аналіз складу та структури видатків бюджету набуває особливої актуальності в сучасних умовах розвитку бюджетних відносин України, коли, з одного боку, здійснюються процеси децентралізації, а з іншого боку існує необхідність дотримання відповідних соціальних стандартів при одночасному забезпеченні належних обсягів фінансування ключових сфер національної економіки.

Серед вітчизняних дослідників, що вивчали питання бюджетної політики стосовно ефективної системи бюджетного фінансування, класифікації бюджетних видатків, сучасних тенденцій формування видаткової частини бюджету, є М. М. Артус, Н. І. Богомолова, К. С. Салямон-Міхеєва, О.М. Лозова. Вагомий внесок у дослідження питань впливу структури державних видатків на національну безпеку держави зробив професор, академік НАН України В. М. Геєць.

Метою дослідження є визначення складу і структури видатків державного бюджету України та аналіз їх складових. Дана мета може бути втілена шляхом вирішення наступних завдань: проведення аналізу видатків державного бюджету в частині їх класифікації та особливостей планування, встановлення зв'язку здійснення видатків з ефективністю цього процесу.

Видатки бюджету відіграють визначальну роль у процесах трансформаційної перебудови економіки держави та забезпечують фінансування соціальної сфери, різних

галузей народного господарства, сприяють розвитку міжнародних відносин та визначають пріоритетні напрями фінансової політики. Структура видатків Державного бюджету України визначає ефективність впливу держави на економічний розвиток та є індикатором пріоритетності певної функції держави [1].

Бюджетний кодекс України визначає видатки бюджету як кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. Разом з тим, до видатків бюджету не належать: погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування.

Відповідно статті 10 Бюджетного кодексу України видатки бюджету класифікуються за:

- 1) бюджетними програмами (програмна класифікація видатків бюджету);
- 2) ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків бюджету);
- 3) функціями, з виконанням яких пов'язані видатки бюджету (функціональна класифікація видатків бюджету).
- 4) економічною характеристикою операцій, що здійснюються при їх проведенні (економічна класифікація видатків бюджету) [2].

Програмна класифікація видатків бюджету використовується у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі і щорічно визначається у Законі про Державний бюджет України. Відомча класифікація видатків бюджету визначається відповідно до Закону про Державний бюджет України і містить перелік головних розпорядників бюджетних коштів. Функціональна класифікація виділяє групи видатків згідно різних сфер подальшого використання цих коштів. Економічна класифікація визначає групи видатків відповідно до економічної характеристики операцій, під час проведення яких здійснюються бюджетні видатки [3].

Структурно-динамічний аналіз витрат бюджету держави дозволяє формувати висновки стосовно темпів їх зміни по окремих статтях, а у випадку врахування інфляційного чинника – характеризує рівень зміни підтримки державою окремих напрямів чи видів діяльності. Розглянемо детальніше структуру видатків бюджету в розрізі функціональної класифікації протягом 2013-2015 рр.

Таблиця

Видатки державного бюджету за 2013-2015 роки у розрізі функціональної класифікації

Видатки бюджету	Роки			Відхилення (2015/2014)	
	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Абсолютне	Відносне
Загальнодержавні функції, з них:	50101,1	65836,5	103097,0	37260,5	156,60
• обслуговування боргу	31677,1	47976,7	84505,4	36528,7	176,14
Оборона	14843,0	27363,3	52005,0	24641,7	190,05
Громадський порядок, безпека та судова влада	39190,9	44617,2	54601,3	9984,1	122,38
Охорона навколишнього природного середовища	4595,0	2597,4	4053,0	1455,6	156,04
Житлово-комунальне господарство	96,9	111,5	21,5	-90,0	19,28
Охорона здоров'я	12879,3	10475,8	11450,3	974,5	109,30
Духовний та фізичний розвиток	5111,9	4871,8	6619,2	1747,4	135,87
Освіта	30943,1	28674,6	30184,8	1510,2	105,27

Соціальний захист та соціальне забезпечення, з них:	88547,3	80549,1	103700,9	23151,8	128,74
• соціальний захист пенсіонерів	83233,6	75813,9	94811,6	18997,7	125,06
Економічна діяльність	41299,2	34410,8	37135,4	2724,6	107,92
Міжбюджетні трансферти	115848,3	130600,7	173980,0	43379,3	133,22
Усього	403456,0	430108,8	576848,3	146739,5	134,12

Так, згідно таблиці протягом 2013-2015 років спостерігалось стрімке збільшення видаткової частини бюджету. У 2014 році порівняно з 2013 відбулося збільшення видатків бюджету на 26652,8 млн. грн., тобто на 6,61 %. А у 2015 році порівняно з 2014 роком державні видатки збільшилися на 146739,5 млн. грн. або на 36,12 %.

Загалом, в загальній структурі видатків державного бюджету найбільша частка припадає на міжбюджетні трансферти (30%), загальнодержавні функції (18%), соціальний захист та соціальне забезпечення (18%), найменша частка витрат припадає на житлово-комунальне господарство (0,04 %), охорону навколишнього середовища (1%) та на духовний та фізичний розвиток (1%) (рис. 1).

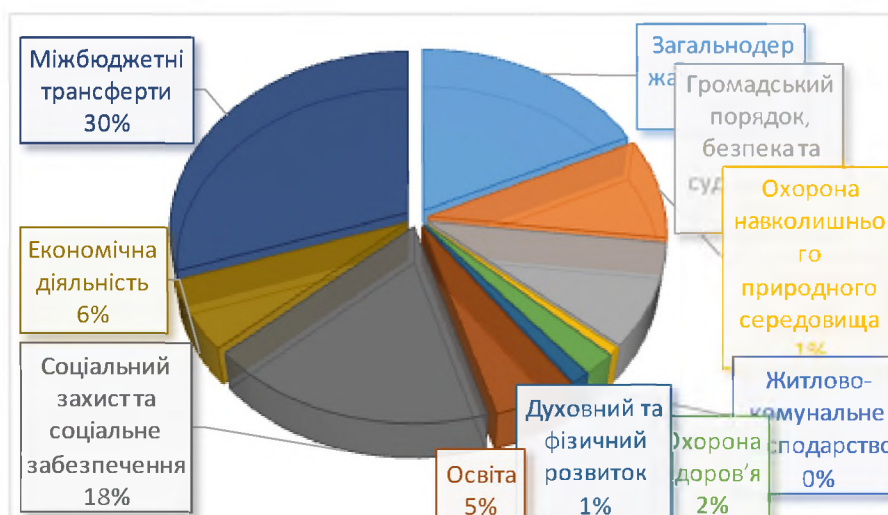

Рис. 1. Структура видатків державного бюджету України в 2015 році

У структурі видатків, порівняно з 2014 роком спостерігається значне зростання часток видатків на оборону (90,05%), загальнодержавні функції (56,6%) (з них видатки на обслуговування боргу збільшилися на 76,14 %) та на охорону навколишнього природного середовища (56,04%). Приріст спостерігається майже за всіма видатками, винятком є лише видатки на житлово-комунальне господарство, що скоротилися на 90 млн. грн. (19,28%).

Аналізуючи окремо видатки бюджету на економічну діяльність, можна помітити, що загалом державні видатки на цей вид діяльності у 2015 році порівняно з попереднім роком зросли на 2724,6 млн. грн. (7,92 %), проте в структурі цих видатків відбулися вагомні зміни (рис. 2).

Рис. 2. Видатки державного бюджету України на економічну діяльність у 2015 році

Як свідчать дані, відображені на рисунку 2, у 2015 році, порівняно з попередніми періодами значно збільшились витрати на транспорт (60%) та видатки на інші види економічної діяльності (52%). Разом з тим, на 18% скоротились витрати на сільське господарство і на 80% – на паливно-енергетичний комплекс.

Отже, ефективність виконання видаткової частини державного бюджету України відіграє важливу роль у економічному розвитку держави. Проаналізувавши видатки державного бюджету України за 2013–2015 роки можна стверджувати, що сума видатків щорічно зростає по всіх показниках. Цільове використання видаткової частини, збільшення фінансування капітальних видатків, перерозподіл ресурсів на користь важливіших пріоритетів та систематичне оцінювання ефективності використання ресурсів позитивно вплине на ефективне використання видатків державного бюджету.

Головними пріоритетами державної політики у контексті збільшення видатків державного бюджету порівняно з 2014 роком (27,3% загальної суми збільшення) стали видатки на міжбюджетні трансферти (на них припало 29,6% усього збільшення видатків); загальнодержавні функції – 25,4%; оборону – 16,8%; соціальний захист та соціальне забезпечення – 15,8% [4]. Вважаємо, що необхідно розширяти видатки держави на створення середовища, сприятливого для зростання та інноваційного розвитку, до якого найчутливішими є підприємства малого й середнього бізнесу. Зокрема, необхідно збільшувати видатки на створення науково-дослідницьких центрів з державно-приватним фінансуванням, формування державного замовлення на підготовку наукового та інженерного персоналу; створення інфраструктури стимулювання інвестиційно орієнтованого та інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Салямон-Міхєєва К. Д. Сучасний стан формування видатків бюджету України: особливості використання [Текст] / К. Д. Салямон-Міхєєва // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 4 (47). – С. 72–81.
2. Бюджетний кодекс України зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.
3. Геєць В. М. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь [Текст] / за заг. ред. В. М. Геєця та ін. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.
4. Зубенко В. В. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2015 рік [Текст] / В. В. Зубенко, І. В. Самчинська, А. Ю. Рудик та ін.; ІБСЕД. Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи впровадження», USAID. – К., 2016. – 80 с. – Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202015/KV_IV_2015_Monitoring_ukr.pdf